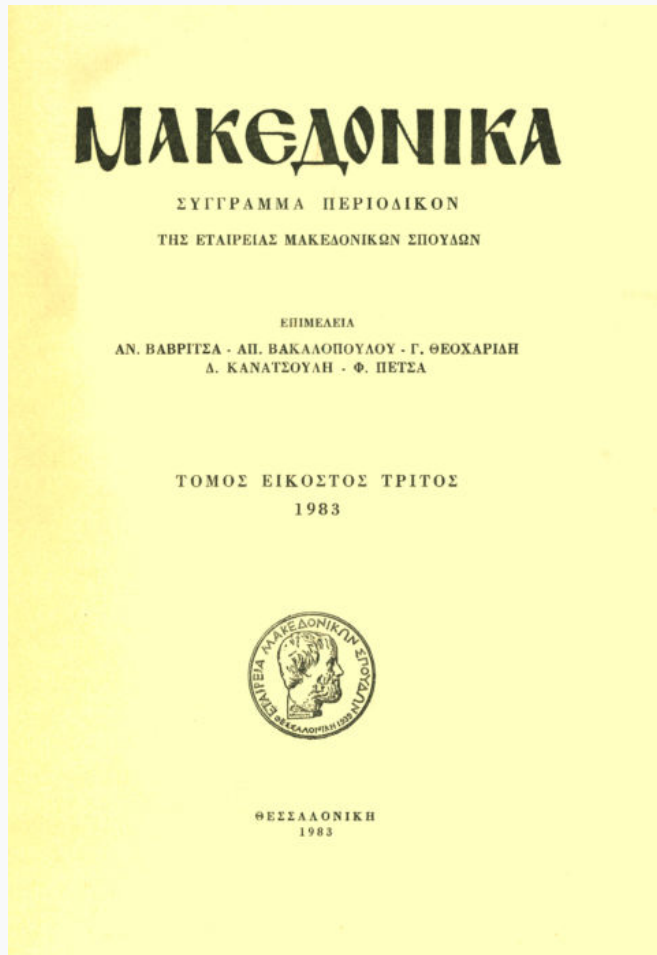

Μακεδονικά

Τόμ. 23, Αρ. 1 (1983)

Η συνοδική απόφαση για την οριστική "αποκατάσταση" του Μεθοδίου Ανθρακίτη

Ευστάθιος Πελαγίδης

doi: [10.12681/makedonika.334](https://doi.org/10.12681/makedonika.334)

Copyright © 2014, Ευστάθιος Πελαγίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πελαγίδης Ε. (1983). Η συνοδική απόφαση για την οριστική "αποκατάσταση" του Μεθοδίου Ανθρακίτη. *Μακεδονικά*, 23(1), 134–147. <https://doi.org/10.12681/makedonika.334>

Η ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ»
ΤΟΥ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΑΝΘΡΑΚΙΤΗ

Στὸν κώδικα Μητροπόλεως Καστοριάς 1665-1769 (Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἑλλάδος 2753)¹ εἶναι καταχωρισμένο ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον συνοδικὸ γράμμα (εἰκ. 1) τοῦ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Γ' (1 Ἰουνίου 1725).

Πρόκειται γιὰ τὴ συνοδικὴ ἀπόφαση ποὺ ἀποκαθιστᾷ τελικὰ τὸ Μεθόδιο Ἀνθρακίτη στὴν ἱεροσύνη καὶ στὸ διδασκαλικὸ του ἔργο, μέσῃ ὁμῶς στὰ πλαίσια καὶ κάτω ἀπὸ τὸ κλίμα τῶν περιορισμῶν ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ἐπίσημη ἐκκλησιαστικὴ ἐκείνη τὰ χρόνια.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πράξη, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστη² σ' ὄσους μέχρι τώρα ἀσχολήθηκαν μὲ τις δίκαιες καὶ καταδίκαιες τοῦ Ἀνθρακίτη (βλ. σημειώσεις), θὰ παρουσιάσουμε³ καὶ θὰ σχολιάσουμε στὸ σημείωμα ποὺ ἀκολουθεῖ.

-135-

σσ. 128-129

1 Ἰουνίου
1725, ἰδ. γ'

Ἦσαν ἀπαράλακτον τῆς καθαιρέσεως τῶν μαθητῶν τοῦ Μεθοδίου^β Ἱερεμίας ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμεινὸς πατριάρχης.

1. Ὁ κώδικας παραμένει ἀδημοσίευτος· βλ. περιγραφὴ καὶ σύντομη περίληψη: Π. Τσαμίση, Ἡ Καστορία καὶ τὰ μνημεῖα της, Ἀθήναι 1949, 95-96, Φ. Βαφεΐδης, Κώδιξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας καὶ τινὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἀποκειμένα ἐν τισὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 20 (1900) 108-110, 123-125, 140-143, H. Geizer, Der Patriarchat von Achrída, Lipsiae 1902, 82 κ.ε.

2. Μιὰ ἀπλὴ μόνον ἀναφορὰ σ' αὐτὴν κάνει ὁ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, βίος, δρᾶσις, ἀνέκδοτα ἔργα, Ἰωάννινα 1953, ἔκδ. Ἡπειρωτικῆς Ἐστίας, 38-39. Ὅμως ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ Φ. Βαφεΐδη (δ.π.).

3. α) Ἡ ἔκδοσις ποὺ ἐπιχειροῦμε εἶναι διπλωματικὴ· στὴ μεταγραφὴ διατηρεῖ πιστὰ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ χειρογράφου. Μόνο ἡ στίξη ἀποκαταστάθηκε κατὰ τὸ νόημα τῆς φράσεως. β) Ἡ ἐπιγραφόμενη σελίδωσις (128-129) εἶναι τοῦ κώδικα, ἐνῶ ἡ ἀρίθμησις τῆς πράξεως (135), κατὰ τὴ σειρά ποὺ ἀκολουθεῖ, εἶναι δική μας. γ) Ἡ μεταγραφὴ ὁλοκλήρου τοῦ κώδικα (147 σελίδες) ἔγινε ἀπὸ κοινὸν μὲ τὸν ἐξαίρετο συνάδελφο φιλόλογο καὶ φίλο Κώστα Σημαιοφορίδη, σημερινὸ βουλευτὴ Καστοριάς.

³ Ἰ Μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχρῖδων, καὶ πάσης Βουλγαρίας, καὶ μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε πρώην Ἀχρῖδων καὶ προέδρε |⁴ Σισανίου Κῆρ κῆρ Ζωσιμᾶ, καὶ ἱερώτατοι μητροπολίται, ὅ τε Φιλίππουπόλεως καὶ Σοφίας, ὁ μὲν ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Θράκης Δραγαβιτίας, ὁ δὲ καὶ ὑπέρτιμος, |⁵ καὶ ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρῖδος διατελοῦντες, καὶ ἐντιμώτατοι κληρικοί, |⁶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ χρήσιμοι ἄρχοντες, καὶ γέροντες τῶν αὐτῶν πολιτειῶν, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ ἰρήνη ἀπὸ θεοῦ, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία καὶ |⁷ συγχώρησις. Δηλοποιούμεν ὑμῖν ἅπασι διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι ὁ ἐν ἱερομονάχοις διδάσκαλος κῆρ Μεθόδιος, ἅτε προλαβόντος τῆς ἡμετέρας |⁸ δόξης παρασφαλῆναι, καὶ τοῦ ὀρθοῦ φρονήματος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνατολικῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας παρατραπήναι νποπτεινεῖς ἐκ τῶν ἐμφανισθέντων |⁹ ἡμῖν συγγραμμάτων καὶ τετραδίων αὐτοῦ, ἀπωδᾶ καὶ ἀλλότρια τῆς ἀληθείας διεξιόντων, καντεῦθεν μνηθεῖς ἀπαντήσαι πρὸς τὰ ὧδε σωματικῶς, καὶ ἀπολο |¹⁰ γηθῆναι ἐπὶ συνόδου, ἐφ' οἷς κατηγορήθη, καὶ φανείς παρήκοος καὶ ὑπαίτιος, συνοδικῇ καθαιρέσει καθυπεβλήθη. Ἐλθὼν ἔπειτα ἐνταῦθα πρὸς τήν |¹¹ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ ἐν τῷ παρασταθῆναι ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ τε |¹² μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἰεροσολύμων συναδελφοῦ κῆρ Χουσάνθου, καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων συναδελφῶν ἀρχιερέων, καὶ |¹³ ὑπερτίμων, μετάνοιαν προβαλλόμενος καὶ συγγνώμην παρὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐλέους σὺν ἰκεσίᾳ λιπαροστέρα ἐξαιτησάμενος, τὰ μὲν ἴδια |¹⁴ αὐτοῦ τετράδια καὶ συγγράμματα, ἅπερ ἱκανοὺς χρόνους μετήρχειτο καὶ ἐδίδασκεν οὐχ ὡς τῇ ἀληθείᾳ πρεσβεῖον αὐτὰ καὶ πιστεῖων, καθὼς |¹⁵ διατεινόμενος ἔλεγεν, ἀλλὰ μέχρι λόγου μόνον καὶ φιλῆς διδασκαλίας παραδειχόμενος· ἐμφανισθέντα τηρικαῦτα εἰς μέσον πρώτος αὐτὸς |¹⁶ ἀναθεματίσας κατέπτυσσε καὶ κατήργησε, καὶ χερσὶν ἰδίαις τῷ πῦρι παρέδωκέτα καὶ ἐξηφάνισεν ὡς βλασφημίας καὶ δυσσεβείας ἀπόζοντα |¹⁷. Πρὸς δὲ τὴν ἀπλανῆ τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τρίβον, ἧς καὶ ἀπ' ἀρχῆς δυσχυρίζετο ἔχεσθαι ἐμπρόκτως, τότε παλινδρομήσας καὶ ἐξ ἔργου |¹⁸ τὴν πίστιν ἐπιδειξάμενος ἐξήγγειλε καὶ ὁμολόγησε παρησῖα ὅτι φρονεῖ καὶ δοξάζει ἀπαράρτετα καὶ ἀκέραια, ὅσα δηλονότι ἢ καθ' ἡμᾶς ἀνα |¹⁹ τολικῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ πρεσβεῖει καὶ κρατεῖ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως ἐγγράφων τε καὶ ἀγράφων ἀκραιφνῆ τῆς ὀρθοδοξίας δόγματα |²⁰ καὶ διδάγματα, ἧντινα ὁμολογίαν αὐτοῦ καὶ ἐγγράφως ἐξέδωκε περιέδωσαν ὅσα συνοδικῶς ἰδίως χεῖλεσαν ὁμολόγησε. Κατὰ τούτοις |²¹ ἄξιος συγγνώμης ἀφανείς ἔτυχεν ἐκκλησιαστικῆς ἀθωώσεως καὶ ἐπανέλαβε τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ τάξεως. Καὶ ζητήσας ἄδειαν |²² ἀνεχώρησεν ἐνταῦθεν ἐπὶ τοιαύτῃ αὐτοῦ ἐπαγγελίᾳ καὶ ὑποσχέσει, καὶ παραγγελίᾳ συνοδικῇ τοῦ μηκέτι αὐτὸν μετέρχεσθαι καὶ παραδιδόναι ὀλοτελῶς |²³ τοῦ λοιποῦ ἐν οὐδενὶ καιρῷ καὶ τόλῳ τὰ κατέπτυστα ἐκεῖνα καὶ κατηγνο-

σμένα τετράδια, ἀλλὰ ἀπέχεσθαι τελείως αὐτῶν, καὶ ὡσεὶ γάγγραιναν ἀποφυγγάνειν²⁴ ὅλως ποτὲ τὴν χρῆσιν καὶ διδασκαλίαν ἐκείνων. Ἦδη μετὰ τὸ ἀποδημησαὶ αὐτὸν πρὸ καιροῦ Ἰκανοῦ, καὶ διατρίβων ἐν τῇ πόλει Ἰωαννίνων, ἐρέθη καὶ διε²⁵φημίση λόγος περὶ αὐτοῦ ὡς δῆθεν τῆς προτέρας ἔχεται αἰθις κακοδοξίας, καὶ ταῦτὰ πάλιν ὁμολογεῖ καὶ πρσεβδεῖν, ἃ καὶ πρότερον φρονῶν ἐφωράθη, ²⁶ καὶ ἕπουλος δῆθεν καὶ πεπλασμένη ὑπῆρχεν ἦν ἐδόξατο μεταμέλειαν· ἐφ' οἷς καὶ δεινοπαθήσαντες βαρέως καὶ ἀνιαρῶς διετέθημεν, ὅτι παρ' ἐλπίδας²⁷ ἐξέβη τὰ τῆς αὐτοῦ διορθώσεως. Ἀλλ' οὖν ἔφθασαν ἀποσταλεῖσαι κατὰ πόδας ἡμῖν ἐγγραφοῖτε καὶ ἀξιόπιστοι, ὑπογεγραμμένα παρὰ τοῦ²⁸ κατὰ τόπον ἀρχιερέως καὶ τῶν εὐρισκομένων αὐτοῦ διδασκάλων καὶ τῶν τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων τῆς αὐτῆς πολιτείας, αἵτινες²⁹ διαλαμβάνουσι καὶ φανεροῦσιν ἡμῖν, μετὰ πάσης βεβαιώσεως καὶ πληροφορίας, ὅτι ψευδῆ καὶ παθητικὰ ἀναντιωρήτως εἰσὶ, ὅσα ὕστερον³⁰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου ἐλαλήθησαν καὶ ἠκούσθησαν. Αὐτὸς γὰρ ἀπαρομοιώτως ὀρθοδοξία καὶ τοῖς ἴχνεσι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων³¹ καὶ διδασκαλιῶν ἀπαραρτέτως στοιχεῖ, καὶ τὰ ἐκείνων ὁμολογεῖ καὶ φρονεῖ, τῆς δέ γε διδασκαλίας τῶν ὧν ἐξεφάυλισε καὶ κατήργησε τετραδίων³² τελείως ἀπέχεται, καὶ μέχρι καὶ ἀπλοῦ λόγον ἀποδοκιμάζει τὴν ἐκείνων μεταχειρίσιν καὶ παράδοσιν, καθὼς ἀπαξ ὑπεσχέθη καὶ συνοδικῶς³³ παρηγγέλη. Οὕτως οὖν τὴν ἀλήθειαν πληροφορηθέντες καλῶς καὶ βεβαιωθέντες ἀκολούθως ἐγράφαμεν δι' ἡμετέρον πατριαρχικοῦ³⁴ συνοδικοῦ γράμματος πεμφθέντος ἐκείσε εἰς Ἰωάννινα, παραγγείλαντες φυλάττεσθαι καὶ τηρεῖσθαι ἀσφαλῶς καὶ ἀνελλιπῶς ὅσα τῷ ἄνωθεν³⁵ κτὲρ Μεθοδίῳ ἐνετείλαμεν περὶ τῆς ἀποχῆς καὶ καταργήσεως τῶν τετραδίων αὐτοῦ ἐκείνων, δεδωκότες ἅδειαν αὐτῷ μετὰ κοινής³⁶ συνοδικῆς γνώμης τοῦ διδάσκειν καὶ παραδιδόναι εἰς θέλησιν ὑπηκόῳ τῶν προσφοιτῶντων αὐτῷ μαθητῶν, μόνα τὰ ἐπὶ ἐξηγητῆ τῷ³⁷ κρωῶ Κορναλλεῖ ἐρμηνευόμενα τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας μαθήματα, τὰ καὶ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ ἐνταῦθα εἰς Κωνσταντινούπολιν³⁸ παραδιδόμενα, καὶ μηδεμιᾶς ἐξ αὐτοῦ λύμης τῇ ὀρθοδοξίᾳ προστριβομένης. Ἐκτὸς δὲ τῆς διδασκαλίας τῶν συνήθων τοῦ κυροῦ³⁹ Κορναλλέως αὐτοῦ συγγραμμάτων μηδεμίαν ἄλλων παρὰδοσιν ἀσυνήθους καὶ ξένης φιλοσοφίας τομῆσαι ὅλως ποτὲ οὔτε τὸν ρη⁴⁰θέντα Μεθόδιον, οὔτε τινα τῶν μαθητευσάντων αὐτῷ. Τούτου χάριν καὶ διὰ τοῦ παρόντος αἰθις γράφοντες συνοδικῶς, γνώμη⁴¹ καὶ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κυρίου Σιλβέστρου, μετὰ καὶ τῶν περὶ ἡμῶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων⁴² τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐντελλόμεθα ὑμῖν ἅπασιν, ἵνα τὰ μὲν προειρημένα συγγράμματα⁴³ καὶ τετράδια τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μεθοδίου θυρολούμενα, ὡς ἀπ' ἐναντίας τῆς ἀληθείας ὀδεύοντα, καὶ τὴν ὀρθοτομίαν τῆς⁴⁴ εὐσεβείας διαστρέφοντα, καὶ διὰ τοῦτο κατάπτυστα—καὶ κατεγνωσμένα, καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀναθεματισθέντα τε καὶ

καταργη|⁴⁵ θέντα, ὅποι δ' ἂν ὑπάρχωσί τε καὶ εὐρεθῶσι, πρὶκιστα γένωνται, καὶ τῇ ἀφανείᾳ παραδοθῶσι, ὡς ἀφανισμοῦ καὶ λήθης|⁴⁶ παντελοῦς ἄξια, ἵνα μὴ ἐξ αὐτῶν εὐκόλως ὑποσκελίζονται καὶ ἐξαπατῶνται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπλούστεροι, μὴ δυνάμενοι ὑπ' |⁴⁷ ἀβελτηρίας τὸν ἐγκεκρυμμένον δόλον κατανοῆσαι, καὶ φωρᾶσαι τὸν ἐνεσπαρμένον ἰόν, ἀλλὰ τῷ ἐπιπολαίῳ τοῦ γράμματος|⁴⁸ ταῖς αἰσθήσεσι ἀποκλεπτόμενοι, καὶ τυφλοῦ δίκην τῆδε κάκεισε προσκόπτοντας, τὸ σκότος οἴονται φῶς καὶ τὸ ψεῦδος νοτολαμ|⁴⁹βάνωσιν ὡς ἀλήθειαν καὶ τέλος αἰροῦνται τὸ χειρόν ἀντὶ τοῦ βελτίονος. Ὅσοι δὲ τῶν χρηματισάντων ἀκροατῶν τῷ ρηθέντι|⁵⁰ κυρίῳ Μεθοδίῳ διατρέβουσι καὶ εὐρισκονται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πολιτείαις ὧμῶν ταῦτας, ἔχοντες εἶδησιν ἀκριβοῦς τῆς συνοδικῆς ἡμῶν ταύτης ἀποφάσεως|⁵¹ καὶ παραγγελίας, εὐσεβοφρόνως διάγωσι τοῦ λοιποῦ καὶ πολιτείαν ἀποδεικνύουσι ἀνεπίληπτον καὶ ἀνωτέραν πάσης ὑπολήψεως πονηρᾶς, διάγοντες καὶ πολιτεν|⁵²όμενοι κατὰ τὸ ἦθος τῶν ἐκασταχόσε τὴν θύραθεν οπουδαζόντων παιδείαν χριστιανῶν. Καὶ μηδεῖς, ἐξ αὐτῶν τολμήσῃ ἢ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν μετελθεῖν, ἢ|⁵³ ἄλλωτινὶ παραδοῦναι, οὔτε ἐν φροντιστηρίῳ κοινῷ, οὔτε κατ' ἴδιαν τὰ προλαβόντως καταργηθέντα καὶ ἀπσκηβαλισθέντα ἐκεῖνα συγγράμματα|⁵⁴ καὶ τετράδια. Ἄλλ' ὅστις ἐξ αὐτῶν τῶν μαθητευσάντων τῷ Μεθοδίῳ πείραν ἰκανὴν τοῖς ἐν λόγοις δυνάμεως ἔχων ἀρμόδιος εἰς διδασκαλίαν,|⁵⁵ καὶ ἐπιστάσιαν σχολῆς καὶ τὸν αὐτοῦ ἀφανῆ τγάε εἰς ὀρθοδοξίαν, ἀνεπιλήπτως γνωρίζομενος τὴν καὶ μαρτυρούμενος, ὀφείλει πρῶτον ὁ τοιοῦτος πρὸς|⁵⁶ τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἀναγεκνῆν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ διὰ κοινῆς ὧμῶν ἀναφορᾶς, καὶ ἀπεντεῦθεν ζητῆσαι τε καὶ λαβεῖν ἄδειαν|⁵⁷ τῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως μόνων τῶν τοῦ Κορνυαλλέως φιλοσοφικῶν μαθημάτων. Ἄν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ποτισθέντες καθάπαξ τὰ|⁵⁸ θολερὰ τῆς κακοδοξίας νόματα καὶ καθ' ἕξιν ἐν αὐτοῖς ποιωθέντες, καὶ καθάπερ [...] ποῖον τινα βαφὴν τὴν ἐξ αὐτῶν βδελυρίαν κατὰ βάθος|⁵⁹ δεξάμενοι, ἀπαρადέκτως ἔχουσι πρὸς τὴν συνοδικὴν ἡμῶν ταύτην νοθεσίαν τε καὶ παραγγελίαν, καὶ ἀνεπιστρόφος πρὸς διόρθωσιν καὶ μετάνωσιν,|⁶⁰ καὶ πάλιν φωραθῶσι τε καὶ ἐξελεγχθῶσι μεταχειριζόμενοι καὶ παραδιδόντες τὰ προειρημένα τετράδια, ἢ ἐν κοινῷ καὶ ἀναφανδόν, ἢ κατ' |⁶¹ ἴδιαν ἢ καὶ ἐν κρυπτῷ, αὐτοὶ τε οἱ διδάσκοντες, καὶ οἱ θέλοντες διδάσκεσθαι ταῦτα, καὶ οἱ τῶν τοιοῦτων υπερασπισταί—καὶ συνίστορες, ὁποίας ἂν|⁶² εἰσὶ τάξεως, καὶ ὁποῖον βαθμοῦ, ἀφωρισμένοι εἴησαν ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου|⁶³ θεοῦ, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυχώρητοι καὶ ἄλντοι μετὰ θάνατον, καὶ τυμπανιαῖοι καὶ ταῖς πατρικαῖς—καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς υπεύθυνοι|⁶⁴ καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικοι, καὶ ἔνοχοι τοῦ πρὸς τῆς γεαίνης, καὶ ἔξωσμένοι παντάπασι, καὶ ἀπόβλητοι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας|⁶⁵ καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ὁμηγύρεως. Ὑμεῖς δὲ οἱ προϋστάμενοι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις ἀρχιερεῖς ὀφείλετε ἀγρόπνως ἐπὶ|⁶⁶ σκοπεῖν, καὶ φροντίζεν ἐπιμελῶς τοῦ

ἐξαιλεφθῆναι τελείως ἐκ μέσου τὰ προειρημένα βλάσφημα καὶ τερατώδη τε-
 τραδία. Καὶ ὄντινα⁶⁷ φωράσῃτε τῶν ἀπάντων, καὶ βεβαίως γνῶτε μετὰ τὰς
 ἐκφωνηθείσας ὁρὰς ταύτας καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ἐπιτίμια, ἐπὶ τὸν ἴδιον πά-
 λιν⁶⁸ ἐπιυπερόντα ἔμετον, καὶ ἢ φανερώς ἢ κρυφίως πρᾶσβεύοντα καὶ συ-
 νιστῶντα καὶ στέργοντα τὴν χεῖρσιν τῶν εἰρημένων δυσεβῶν⁶⁹ τετραδίων,
 ἀναγγέλλειν πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα τὸ περὶ τούτου, ἐπὶ τῷ παιδευθῆναι τὸν τοιοῦ-
 τον κακόφρονα καὶ βασιλικῶς⁷⁰. Ὑμεῖς δὲ πάντες ὡς γνήσια τέκνα τῆς ἀνα-
 τολικῆς ἐκκλησίας ποιήσατε ὡς γράφομεν, ὑπακούσαντες τῇ πατρικῇ ἡμῶν⁷¹
 παραινέσει, καὶ ὁμοφώνως στέργοντες καὶ ἐνστερνιζόμενοι τὴν ἐσέβειαν ἐξ
 ὄλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ μετὰ πάσης εὐλαβίας,⁷² προθυμίας—ἔπως ἔχοι-
 τε καὶ τὴν παρὰ θεοῦ εὐλογίαν, καὶ ἀξιοθείητε ὡς ὀρθόδοξοι καὶ τῆς βασιλείας
 τῶν ὀρθανῶν ἐν Χριστῷ⁷³ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον
 ἔλεος καὶ ἡ ἐσχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετὰ πάν⁷⁴των ὑμῶν,
 ἀρκέ⁷⁵ ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ α' ἰνδικτιόνος γ'

⁷⁶ † ὁ ἐλέφ θεοῦ πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἀντιοχείας Σίλβεστρος συναποφανόμεθα
⁷⁷ † ὁ ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχιριδῶν συνα-
 ποφανόμεθα

⁷⁸ † ὁ πρῶν Ἀχιριδῶν καὶ πρόεδρος Σισανίου Ζωσιμῶς συναποφανόμεθα

⁷⁹ † ὁ Καισαρείας Νεόφυτος † ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος † ὁ Νικομηδείας Παῖσιος

⁸⁰ † ὁ Χαλκηδόνος Νικόδημος † ὁ Κρήτης Γεράσιμος † ὁ Μομεμβασίας
 Γρηγόριος

⁸¹ † ὁ Καστορίας Χρῆσανθος † ὁ Ἀγκιάλων Καλλίνικος † ὁ Χίου Δανιὴλ

⁸² † ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Δανιὴλ † ὁ Δέρκων Νικόδημος † ὁ Μογλενῶν καὶ
 Μολεσχῶ Παρθένιος † ὁ Δαμαλῶν Κωνστάντιος

Ὁ πατριάρχης Ἰερεμίας¹ μετὰ τὸ συνοδικὸ τοῦτο γράμμα:

Α) Γνωστοποιεῖ στὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀχιριδῶν², στὸν πρῶν Ἀχιρι-

1. Ἰερεμίας ὁ Γ'. Γίνεται διὸ φορές πατριάρχης: 1716-1726 καὶ 1732-1733. Πέθανε
 τὸ 1735. Τὸ 1722 καταδίκασε σὲ σύνοδο τῆς καινοτομίας τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. (Βλ.
 Π. Χ ρ ἡ σ τ ο υ, Μεθοδίου Ἀνθρακίτης, βίος, δρᾶσις, ἀνέκδοτα ἔργα. Ἔκδ. Η. Ε., Ἰωάν-
 νινα 1953, 38. Ἀκόμη, Γ ε ν ν α δ ἰ ο υ, μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως, Ἰερεμίας Γ', Μ.Ε.Ε.,
 τ. ΙΒ', 871).

2. 1725: Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχιριδῶν ὁ Ἰωάσαφ Β', ἀπὸ τῆ Μοσχόπολη, πρῶν μητρο-
 πολιτῆς Κορυτσᾶς. Ἐκλέγεται στὶς 6 Φεβρουαρίου 1719 καὶ παραμένει στὸν ἀρχιεπισκο-
 πικὸ θρόνον, χωρὶς διακοπές, ὡς τὸ 1745, ὅποτε παραιτεῖται λόγῳ γήρατος. Πρόκειται γιὰ
 τὸν τελευταῖο ἀπὸ τοὺς σημαντικοὺς ἀρχιεπισκόπους, γνωστὸ γιὰ τὴ φιλομάθεια, τὸ ὀργα-
 νωτικὸ ταλέντο καὶ τοὺς σθεναροὺς του ἀγῶνες γιὰ τὴν αὐτονομία τῆς ἀρχιεπισκοπῆς.
 Εἶχε ὄντιμετωπίσει ὄχι μόνον τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ ὑποὺλες συνωμοσίες ἀπὸ τὸν
 κύκλο τῶν Φαναριωτῶν. Ἐξάλλου παρέλαβε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν σὲ ἄθλια οἰκονομικὴ κα-
 τάσταση. Συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς καὶ περιοχῆς του τὸν ὀνομάζουν «καλὸν καὶ ἄκλυστον
 ὄρμον τῆς Βουλγαρίας». (Βλ. I. S n e g a o v, Ἱστορία Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχιρίας
 (1394-1767, Σόφια 1932, τ. 2, 207-208, στὰ βουλγαρικά).

δῶν καὶ πρόεδρο Σισανίου Ζωσιμᾶ¹, στοὺς μητροπολίτες καὶ ἐπισκόπους τῆς ἀρχιεπισκοπῆς, καθὼς καὶ στοὺς μητροπολίτες Φιλιππουπόλεως² καὶ Σόφιας³, ὅτι: α) ὁ ἱερομόναχος διδάσκαλος Μεθόδιος Ἀνθρακίτης ποὺ παραπέμφθηκε παλιότερα σὲ δίκη γιὰ ἑτεροδιδασκαλία καὶ ἑτεροδοξία ἀποκήρυξε ὁ ἴδιος τὴ διδασκαλία του, ἔσχισε τὰ τετράδιά του, δῆλωσε μετάνοια καὶ πίστη στὸ ὀρθόδοξο χριστιανικὸ δόγμα καὶ ἔκανε σχετικὴ ἔγγραφη ὁμολογία (στ. 13-20). β) Στὴ δίκη ἐκείνη δόθηκε ἐκκλησιαστικὴ ἀθώωση καὶ ἱερατικὴ ἀποκατάσταση στὸν Ἀνθρακίτη (στ. 21). γ) Ὡστόσο, καταγγελίες ἀπὸ τὰ Γιάννινα ἀναφέρουν στὸν πατριάρχη ὅτι, παρὰ τὴ μετάνοιά του ἐκείνη, ἐξακολουθεῖ νὰ πρεσβεύει καὶ νὰ διδάσκει τὰ ἴδια ἀκριβῶς ποὺ πίστευε καὶ πρὶν (στ. 24-26). δ) Πρόλαβαν καὶ ἔφτασαν ὁμως ἔγγραφες ὁμολογιές, ἀπὸ τὸ μητροπολίτη⁴, δασκάλους, κληρικούς καὶ ἄρχοντες τῶν Ἰωαννίνων, ποὺ ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ καταγγελίες ἐκείνες εἶναι ψευδεῖς καὶ ἀνυπόστατες (στ. 27-32).

Β) Ἐντέλλεται: α) νὰ φροντίσουν, ὥστε νὰ καίγονται ἢ νὰ καταστρέφονται τὰ τετράδια (συγγράμματα) τοῦ Ἀνθρακίτη, ἂν ὑπάρχουν ἀκόμη στὶς ἐπαρχίες τους (στ. 40-45), β) νὰ ἐπιτρέπουν, τόσο στὸν ἴδιο, ὅσο καὶ στὸς μαθητὲς του, τὴ διδασκαλία μαθημάτων μόνο τῶν περιπατητικῆς φιλοσοφίας, κατὰ τὸν τρόπο ποὺ καθιέρωσε ὁ Θεόφιλος Κορυθαλλεᾶς στὴν Πατριαρχικὴ Σχολὴ Κωνσταντινουπόλεως (στ. 35-40), γ) νὰ ἐπιβλέψουν, ὥστε, ἂν κάποιος θελήσει νὰ διδάξει ἢ σὲ κάποιον σχολεῖο ἢ κατ' ἴδιαν, νὰ υποβάλλει σχετικὴ ἀναφορὰ διὰ τοῦ μητροπολίτη του, προκειμένου νὰ τοῦ

1. Μνημονεύεται καὶ στὴν πράξη 27, σελ. 22 (1668) τοῦ κώδικα (καταδικη τοῦ ἱερομόναχου Γεράσιμου Παλλαδά). Τὴν περίοδο τῆς ἀρχιερατείας του στὴν ἐπισκοπὴ Σισανίου καὶ Σιατίστης, ἡ Σιατίστη γίνεται κέντρο σπουδῶν, ὅπου σπουδάζουν πολλοὶ νέοι ἀπὸ τὴν Καστοριά. Ἀπὸ κεῖ συνεχίζουν ἀνώτερες σπουδὲς στὴν Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία Κωνσταντινουπόλεως καὶ στὴ συνέχεια στὴ Βενετία. (Βλ. Γ. Κουρνούτου, Σχολεῖα τῆς τουρκοκρατουμένης Καστορίας, «Γέρας Ἄντων. Κεραμοπούλλου», Ἀθήναι 1953, 426-468. Γιὰ τὸ Ζωσιμᾶ βλ. καὶ Ν. Πανταζόπουλου, Κώδιξ Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, ΙΖ'-ΙΘ' αἰ., τευχ. Α', Θεσσαλονίκη 1974, ιζ'-κζ').

2. 1725: μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ὁ Καλλίνικος (1711-1725), διαπρεπὴς γιὰ τὴν παιδεία καὶ τὴν ἀρετὴ του. Ὁ τίτλος τοῦ ἀρχιερέα ἦταν: «Πανιερότατος καὶ θεοπρόβλητος μητροπολίτης τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, ὑπέριτμος δὲ Ἐξαρχὸς Θράκης Δραγοβιτίας». (Κ. Μυρτ. Ἀποστολὴ δὲ, Φιλιππούπολις. Μ.Ε.Ε., τ. ΚΓ', 951-958).

3. Γιὰ τὸ 1725 ἀκριβῶς δὲ μαρτυρεῖται μητροπολίτης Σόφιας. Πιθανὸ νὰ εἶναι ὁ Ἀναστάσιος, ποὺ κατὰ τὶς μαρτυρίες ποὺ ἔχουμε, ἀρχιερατεύει: τὸ 1721, Αὐγουστο 1723, Φεβρουάριο 1735, Ἰανουάριο 1738. (Βλ. Ἀ. Μιχαήλωφ, λ. Σόφια, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 11, 312-317).

4. 1725: Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ὁ Ἱερόθεος Α' Ράπτης (1714-1735). (Βλ. Β. Ἀτῆς, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, ἐν Ἀθήναις 1975, 102).

δοθεῖ ἡ σχετικὴ ἄδεια (στ. 54-57), δ) νὰ καταγγείλουν ὅποιον κάνει χρῆση τῶν «ἀσεβῶν» τετραδίων τοῦ Ἀνθρακίτη, γιὰ νὰ τιμωρηθεῖ καὶ «βασιλικῶς», μὲ ποινὴ δηλαδὴ πού ἐπιβάλλει τὸ κράτος (ὁ σουλτάνος) (στ. 67-69).

Ἀπὸ τοὺς δύο πατριάρχες, Ἱεροσολύμων Χρῦσανθο¹ καὶ Ἀντιοχείας Σίλβεστρο², πού σημειώνεται ὅτι ἦταν παρόντες, ὑπογράφει μόνον ὁ δευτέρος.

Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ ἐπιστολὴ διαφωτίζει ἀρκετὰ σημεῖα ἀπὸ τὴ ζωὴ³ καὶ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Ἀνθρακίτη. Παράλληλα δίνει καὶ μία εἰκόνα τῶν ταλαιπωριῶν του ἀπὸ τὸ 1723, ὅποτε ἡ ὑπόθεσις Ἀνθρακίτη κρίθηκε σὲ ἐπίσημες συνοδικὲς δίκες (βλ. παρακάτω) ὡς τὸ 1725.

α) *Τὸ ἱστορικὸ τῆς δίωξης τοῦ Ἀνθρακίτη στὰ βασικά του σημεῖα:* «μη-νυθεῖς ἀπαντῆσαι...ἐλθὼν ἐπεισα ἐνταῦθα...» (στ. 9-10). Στὸ σημεῖο τοῦτο ἐννοεῖται ἡ συνοδικὴ καταδίκη⁴ τοῦ Ἀνθρακίτη, τῆς 23 Αὐγούστου 1723, πού τὸν καθαιρεῖ ἀπ' τὴν Ἱεροσόνη καὶ τοῦ ἀπαγορεύει ν' ἀσκεῖ τὸ διδασκαλικὸ ἔργο. Στὴ δίκην ἐκείνην δὲν μποροῦσε νὰ παραστεῖ ὁ Ἀνθρακίτης λόγῳ ἀσθενείας, φτώχειας καὶ γήρατος⁵. Ὁμως, ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μῆνες,

1. Εἶναι ἀνεπιβίωτος τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου. Σπούδασε στὴν Κωνσταντινούπολη, στὸ Πατάβιο Ἰταλίας (θεολογία, φιλολογία), στὸ Παρίσι (μαθηματικά, ἀστρονομία). Διετέλεσε πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸ 1703 ὡς τὸ 1731. Ὑπῆρξε θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς παιδείας τοῦ Γένους καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Ὁρθοδοξίας ἐναντι τῶν Δυτικῶν. Προκάλωσε καὶ ἐκδοσιὰ σουλτανικῶν διαταγμάτων εὐεργετικῶν γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἐξέδωσε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ θείου του Δοσιθέου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, Βουκουρέστιον 1715.

2. Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀπὸ τὸ 1724 ὡς τὸ 1766. Διεξήγαγε σκληροὺς ἀγῶνες κατὰ τῆς παπικῆς προπαγάνδας.

3. Εἶναι περιττὸ νὰ κάνουμε ἐδῶ λόγῳ γιὰ τὸ βίον, τὶς σπουδές, τὸ διδακτικὸ καὶ συγγραφικὸ του ἔργο. Ἡ βιβλιογραφία πού ἔχουμε δὲν ἀρῆνει περιθώρια γιὰ κάτι τέτοιο. Βλ. τὴν ἐκτεταμένην ἔργασίαν τοῦ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, ὁ.π. Τοῦ Ἰδίου, «Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 790-794. Βλ. καὶ τὶς παλιότερες μελέτες: Π. Ἀρβαντινοῦ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, «Πανδώρα ΙΑ' (1860-1861) 86-89, καὶ Χ. Παπαδοπούλου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, «Θεολογία» 4 (1926) 10-17.

4. Βλ. τὴ σχετικὴ συνοδικὴ ἀπόφασις, Ν. Πανταζοπούλου, Κώδις Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, ΙΖ' - ΙΘ' αἰ., Θεσσαλονίκη 1974, 123-126 (λείπει μόνον ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴν ἀρχή), καὶ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, ὁ.π., 29-34.

5. Ἄλ. κ. Ἀγγέλου, Ἡ δίκην τοῦ Μεθοδίου Ἀνθρακίτη (ὅπως τὴν ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος), «Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἠπειρον. Εἰς μνήμην Χριστοῦ Σούλη (1892-1951)», Ἀθήναι 1956, (168-182), 175. Π. Χρήστου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», ὁ.π., 792, καὶ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, ὁ.π., 27. Βλ. καὶ Χ. Παπαδοπούλου, ὁ.π.

Νοέμβριος 1723, συνέρχεται καί πάλι τὸ συνοδικὸ δικαστήριον τοῦ Πατριαρχείου, μὲ τὴν παρουσία, αὐτῆ τῆ φορά, τοῦ Ἀνθρακίτη. Ἡ ἀπόφασις τὸν ἀποκαθιστᾷ στὴν Ἱεροσὺνη καὶ στὸ διδασκαλικὸ ἔργον, τὸν ὑποχρεώνει ὁμως ν' ἀκολουθεῖ ὑπαρέγκλιτα τὴ γραμμὴ τοῦ Πατριαρχείου στὰ μαθήματα καὶ στὰ συγγράμματά του¹. Γιὰ ἕναν ἄνθρωπον τοῦ πνευματικοῦ ἀναστήματος τοῦ Ἀνθρακίτη, πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ καταδική.

Ἔτσι, ἡ τελικὴ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀνθρακίτη, γιὰ τὴν ὁποία τὰ μέχρι τώρα στοιχεῖα ἦταν ἐλάχιστα², πραγματοποιεῖται μὲ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀπόφασιν (1725). Εἶναι ὁμως βέβαιο ὅτι συστοιχίζεται ἀπόλυτα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς προηγουμένης (Νοέμβ. 1723). Τὸ μαρτύριόν του ὁμως δὲν περιορίζεται σ' αὐτὲς τὶς δύο συνοδικὰς ἀποφάσεις-καταδικὰς (Αὐγούστου 1723 μὲ τὴν ἀπουσία του, Νοεμβρίου 1723 μὲ τὴν παρουσία του). Πρὶν ἀπ' αὐτὰς ἔχουμε δύο ὁμολογίας πίστεως: τὴ μιά³ σὲ τοπικὴ σύνοδος τῆς Καστοριάς ἐνώπιον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀρχιδῶν Ἰωάσαφ, στίς 22 Ἰουλίου 1723. Τὴν ἄλλη⁴ στὰ Γιάννινα, ἀρχὲς Αὐγούστου 1723, ἐνώπιον τῶν προκρίτων, προκειμένου ν' ἀναλάβει τὴ διεύθυνση τῆς σχολῆς Γκιούμα.

Συνολικὰ ἔχουμε γιὰ τὸν Ἀνθρακίτη: Δύο ὁμολογίας πίστεως (Καστοριάς-Ἰωαννίνων) καὶ τρεῖς συνοδικὰς ἀποφάσεις (Αὐγούστου 1723, Νοέμβριος 1723, 1725 ἀποκατάστασις).

1. Γιὰ τὴ β' αὐτῆ δίκῃ (Νοέμβριος 1723) βλ. τὴ διεξοδικὴ μελέτη τοῦ Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π. Λεπτομερῆ στοιχεῖα γιὰ τὴ διαδικασίαν τῆς δίκῃς καὶ πλήρη εἰκόνα τοῦ κλίματος ποῦ ἐπικρατοῦσε σ' αὐτὴ μᾶς δίνει ἡ ἐπιστολὴ τῆς 30 Νοεμβρίου 1723. Τὴ στέλνει ὁ Ἀνθρακίτης ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, μετὰ τὴ δίκην, σὲ φίλους του προεστούς τῶν Ἰωαννίνων. Βλ. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173 (αὐτοῦσια τὴν ἐπιστολὴν). Ἀκόμη, Π. Ἀραβαντινοῦ, δ.π., καὶ Γ. Κουρνούτου, δ.π. Γιὰ τὶς δύο αὐτὰς συνοδικὰς δίκας (Αὐγούστου καὶ Νοέμβριος 1723) βλ. καὶ Δ. Χατζῆ, Τὸ κείμενον τῆς ὁμολογίας τοῦ Μεθόδιου Ἀνθρακίτη, «Ἑλληνικά» 15 (1962) 296-306 (στὴ σ. 305).

2. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 182. Ἀκόμη: Δ. Χατζῆ, δ.π., 306, Γ. Κουρνούτου, δ.π., Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., 38-39 (δέχεται, ἐντελῶς ἀβασίμα, ὅπως ἔδειξε ὁ Χατζῆς, ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀνθρακίτη ἔγινε ἀπὸ τοπικὴν σύνοδον τῆς Καστοριάς κι ὄχι ἀπὸ συνοδικὸν δικαστήριον τοῦ Πατριαρχείου). Βλ. καὶ Χ. Παπαδοπούλου, δ.π., ποῦ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀνθρακίτη ἔγινε τὸ 1726 (κι ὄχι τὸ 1725, ἄποψη ποῦ δὲν εἶναι σωστὴ, ὅπως ἔδειξε ὁ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 38).

3. Βλ. ὅλη τὴν ὁμολογίαν, Δ. Χατζῆ, δ.π., 296-300.

4. Δ. Χατζῆ, δ.π., 305, Π. Χρήστου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 792, Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 175, Γ. Κουρνούτου, δ.π., 461.

β) *Τὸ δίκτυο καὶ τὸ εἶδος τῶν εἰς βάρος του καταγγελιῶν*: «δηλοποιοῦμεν ὑμῖν ἅπασιν...διεξιόντων» (στ. 7-9).

Ἡ μέχρι τώρα ἔρευνα ἔδειξε ὅτι ὅλες οἱ καταγγελίες εἰς βάρος τοῦ Ἀνθρακίτη δὲν ἦταν παρὰ μόνο σκευωρίες καὶ συκοφαντίες. Τὸ δίκτυο καταγγελιῶν ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Καστοριά (γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται στὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀχιδῶν). Ἐκεῖ ὁ Ἀνθρακίτης διδάσκει στὴ σχολὴ Γ. Κυρίτση περισσότερο ἀπὸ 10 χρόνια¹, λίγο μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴ Βενετία². Οἱ σκευωρίες τὸν ἀκολουθοῦν καὶ στὴ Σιάτιστα, ὅπου παραμένει καὶ διδάσκει γιὰ λίγο³, καὶ ὀλοκληρώνονται στὴν πατρίδα του, τὰ Γιάννινα⁴. Ἐκεῖ περνᾷ τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του⁵.

Ἐγκέφαλος τῆς ὄλης συκοφαντικῆς ἐκστρατείας θεωρεῖται, καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητα, ὁ ἱερομόναχος Ἱερόθεος Ἰβηρίτης⁶. Φτάνει στὴν Καστοριά

1. Κατὰ τὸν Κουρνοῦτο, ὁ.π., ἀπὸ τὸ 1710, τὸν Π. Χρήστο, στὸ διάστημα 1711-1722 (Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 791). Ὁ Ἰδιος στὴν ἄλλη του ἐκτενὴ ἐργασία (Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 11-12) δέχεται, μάλλον ἀβάσιμα, ὅτι ὁ Ἀνθρακίτης ἀναλαμβάνει τὴ διεύθυνση τῆς σχολῆς Γεωργ. Καστριώτη (ὄχι Γ. Κυρίτση) ἤδη ἀπὸ τὸ 1708. Τὴ γνώμη του στηρίζει στὸ γεγονός ὅτι ἡ ἴδρυση τῆς σχολῆς Καστριώτη συμπίπτει μετὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Ἀνθρακίτη (1708), ἀλλὰ καὶ στὴν ὑπόθεση ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ συνδέθηκαν, ἴσως, μετὰ δεσμῶς φιλίας στὴ Βενετία. Τέλος, κατὰ τὸ Δ. Χατζῆ, ὁ.π., 306, ὁ Ἀνθρακίτης παραμένει στὴν Καστοριά ὡς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1721, ἀγνοοῦντο ἀπὸ τότε.

2. Π. Χρήστο, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 9. Ὁ Ἀνθρακίτης σπουδάζει στὴ Βενετία καὶ παράλληλα ἀσκεῖ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐφημερίου στὸ ναὸ τοῦ Ἁγ. Γεωργίου, ἀπὸ τὸ 1697 ὡς τὸ 1708.

3. Π. Χρήστο, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 12-13: ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 1720 ὡς τὸ 1722 (δὲν προσδιορίζεται ποῦν μῆνα ἀκριβῶς). Δ. Χατζῆ, ὁ.π., 306: ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον 1721 μέχρι τέλους Ἰουλίου 1723. Ὁ ἴδιος ὑποστηρίζει ὅτι ἐκεῖ (Σιάτιστα) βρῆκε τὸν Ἀνθρακίτη ἢ κλήση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νὰ παρουσιαστῆ καὶ ν' ἀπολογηθῆ. Ἄντι νὰ πάει, ὅμως, στὴν Κωνσταντινούπολη, πῆγε στὴν Καστοριά, ὅπου, σὲ τοπικὴ σύνοδο, δίνει τὴν ἀ' ὁμολογία πίστεως στὶς 22 Ἰουλίου 1723.

4. Π. Χρήστο, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 27. Δέχεται, μάλλον ἀβάσιμα, ὅτι ὁ Ἀνθρακίτης πῆγε στὰ Γιάννινα τέλος τοῦ 1722. Ὁ Ἰδιος ὅμως στὴν ἄλλη του ἐργασία (Ἀνθρακ. Μεθ., «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 791) ἀναφέρει ὡς ἔτος μετὰβασης στὰ Γιάννινα τὸ 1723. Τέλος, πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὀρθὴ τὴν ἄποψη τοῦ Δ. Χατζῆ (ὁ.π., 305) ὅτι ἡ μετὰβαση αὐτὴ γίνεται ἀρχῆς Αὐγούστου 1723. Τότε ἀκριβῶς δίνεται καὶ ἡ β' ὁμολογία πίστεως τοῦ Ἀνθρακίτη ἐνώπιον τῶν προκρίτων τῆς πόλεως. Βλ. καὶ Ἀλκ. Ἀγγέλου, ὁ.π., 175, τὴν ἴδια ἄποψη.

5. Π. Χρήστο, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 13-14: 1722-1725: διευθυντὴς στὴ σχολὴ Γκιουμα, 1725-1736: διευθυντὴς Ἐπιφανείου σχολῆς. Περβαίνει πρὸ τοῦ 1749.

6. Γιὰ τὶς σχέσεις Ἀνθρακίτη-Ἱερόθεου, τὶς πλεκτάνες καὶ τὴν ἔκταση τῶν σκευωριῶν τοῦ δευτέρου, βλ. Σωφρονίου Εὐστρατιάδη, Ἱερόθεος Πελοποννήσιος ὁ Ἰβηρίτης καὶ Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, «Ρωμᾶνὸς ὁ Μελωδός», τ. Α', Παρίσι 1932, 257-315.

στά 1719¹, παρακολουθεῖ μαθήματα τοῦ Ἀνθρακίτη καί, μάλιστα, φιλοξενεῖται² ἀπ' αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁμοίως νιώθει παραγκωνισμένος, τὸν κατηγορεῖ γιὰ *ἐτεροδιδασκαλία καὶ ἐτεροδοξία*³. Τὶς σκευωρίες τοῦ ἀντιλαμβάνονται καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Καστοριανοὶ ἄρχοντες: ἐκτιμώντας σωστά τὴν προσφορά καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἀνθρακίτη, διώχουν ἀπὸ τὴν πόλιν τοὺς τὸν Ἱερόθεο ὡς *ταραχοποιὸν*⁴. Αὐτὸς μὲ τὴν σειρά του, γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ, καταφεύγει στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ παρουσιάζει τὰ τετράδια διδασκαλίας τοῦ Ἀνθρακίτη σὲ κληρικούς, ἱεράρχες καὶ δασκάλους⁵. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἀναφέρει (στ. 8-9): «ὕποπτευθεὶς ἐκ τῶν ἐμφανισθέντων ἡμῖν συγγραμμάτων καὶ τετραδίων αὐτοῦ *ἀπωδὰ καὶ ἀλλότρια τῆς ἀληθείας διεξιόντων*».

Ἔτσι ἀκριβῶς προκαλοῦνται οἱ δύο παραπάνω δίκες καὶ καταδίκες τοῦ Ἀνθρακίτη σὲ δύο ἀπανωτὲς συνόδους (Αὐγουστος καὶ Νοέμβριος 1723)⁶. Ἐξάλλου καὶ σ' ὅλη τὴ Μακεδονία καὶ Θεσσαλία γενικὴ ἦταν ἡ δυσαρέσκεια διδασκάλων καὶ ἱερωμένων ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη⁷.

Ἀπὸ τὴν περικοπή, τώρα, ποὺ ἀπομονώσαμε (στ. 7-9), φαίνεται καθαρὰ τὸ εἶδος τῆς *καταγγελίας* τοῦ Ἱερόθεου καὶ τῶν ὁμοίων του⁸. Παρέκκληση α) ἀπὸ τὴν ὀρθοδοξία⁹, β) ἀπὸ τὴν καθιερωμένη, καὶ μόνη παραδεκτὴ ἀπὸ

1. Γ. Κουρνούτου, δ.π.

2. Γ. Κουρνούτου, δ.π.

3. Γ. Κουρνούτου, δ.π.

4. Γ. Κουρνούτου, δ.π., Ἔλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 174, Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26.

5. Ἔλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 178, Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26-27.

6. Ἔλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 174-176.

7. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26.

8. Γιὰ τοὺς ἄλλους παράγοντες τῶν καταγγελιῶν καὶ τῆς δίκης βλ. Ἔλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 177-178, καὶ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., 34.

9. Ὁ Ἔλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 178-179, παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἱερόθεος, γιὰ ν' αὐξήσει τὶς πιθανότητες καταδίκης, ἐνῶ ἀρχικὰ κατήγγειλε τὸν Ἀνθρακίτη γιὰ ἐτεροδοξία (ἀρνηση Ὀρθοδοξίας), στὴ δίκην τὸν κατηγόρησε καὶ γιὰ ἐτεροδιδασκαλία (διδασκαλία τῶν «θύραθεν» μαθημάτων, ἰδιαίτερα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων τοῦ Καρτεσιῶν καὶ Μαλεβραγγίου, ποὺ παράλληλα ἀνέπτυξαν καὶ φιλοσοφικὲς-θεολογικὲς θέσεις. Βλ. καὶ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 23). Κατὰ τὸν Π. Ἀραβαντινὸν, δ.π., 87, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔκαψε τὰ τετράδια «ἐπὶ περιορισμῷ καὶ παραδειγματισμῷ» τῶν φιλοσοφούντων.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐτεροδοξία τοῦ Ἀνθρακίτη διατυπώθηκαν διαφορετικὲς γνώμες ἀπὸ τοὺς νεότερους: Κατὰ τὸ Χ. Παπαδόπουλο, δ.π., καὶ Π. Ἀραβαντινὸν, δ.π., ὁ Ἀνθρακίτης εἶναι ὀπαδὸς τοῦ Μολίνου, τοῦ ἀιρεσιάρχου τῆς Δ. Ἐκκλησίας ποὺ καταδίκασε ἡ Ἱ. Ἐξέταση. Κατὰ τὸν Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26-27, ὁ Ἀνθρακίτης καταγγέλθηκε ὡς ὀπαδὸς τοῦ Μαλεβραγγίου, ἀλλὰ καταδικάστηκε, ἀπὸ ἄγνοια καὶ σύγχυση, ὡς ὀπαδὸς τοῦ Μολίνου, ἂν καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ τελευταίου συμ-

τὸ Πατριαρχεῖο, ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία, ὅπως ὄρισε νὰ διδάσκηται στὴν Πατριαρχικὴ Σχολὴ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Θεόφ. Κορυδαλλέας. Αὐτὸ τουλάχιστον δεῖχνη παρακάτω (στ. 36-38) ἢ ἐπιστολῇ τοῦ πατριάρχου, ποὺ ἐπιτρέπει καὶ ἐπιβάλλει τὴ διδασκαλία μόνο αὐτοῦ τοῦ συστήματος. Βλέπουμε λοιπὸν πὼς καὶ ἡ διδασκαλία τῶν πέραν τοῦ Ἀριστοτέλη «θύραθεν» μαθημάτων¹ ἔδωσε ἀρκετὰ στοιχεῖα κατηγορίας εἰς βάρος τοῦ Ἀνθρακίτη².

γ) *Μιά φωτεινὴ παρένθεσις*: «τοῦ τε μακαριωτάτου, καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων συναδελφοῦ Κυρ Χρυσάνθου...» (στ. 12).

Ὁ φωτισμένος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Χρυσάνθος Νοταρὰς ἦταν ὁ μόνος ποὺ ὑποστήριξε³ τὸν Ἀνθρακίτη στὴ δίκη τοῦ Νοεμβρίου 1723. Προσέκρουσε ὅμως στὴν τυφλὴ ἐμπάθεια⁴ τῶν συνέδρων καὶ τοῦ μαινόμενου ὄχλου, γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπόρεσε ν' ἀποτρέψει τὴν καταδικὴν του.

Ἡ στάσις τοῦ Χρυσάνθου σ' αὐτὴ τὴ δίκη ὑπακούει, βέβαια, στὴν ἀνὰ πρῶτον καὶ εὐρύτερη ἀντίληψήν του γιὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν πνευματικὴ ἀφύπνιση τοῦ Γένους⁵. Ἐρμηνεύεται, ὅμως, καὶ ὡς συμπαραστάσις στὸν παλιὸν του φίλον Μεθόδιον, μὲ τὸν ὁποῖον συνδέεται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν σπουδῶν τους στὴ Βενετία⁶.

δ) *Σκευωρίας συνέχεια*: «ἤδη μετὰ τὸ ἀποδημῆσαι... ἐλαλήθησαν καὶ ἠκούσθησαν» (στ. 24-30).

φανεῖ, σὲ γενικὲς γραμμὰς, μὲ τὴν ὀρθόδοξην πίστιν. Τὴν ἀποψη αὐτὴ ἀναιρεῖ ὁ Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 168-169, σημ. 1.

1. Γιὰ τίς σπουδές, τὸ διδακτικὸ, ἐπιστημονικὸ ἔργον τοῦ Ἀνθρακίτη καὶ τὰ συγγράμματά του, βλ. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 7-8, 11-25, 40-79, τοῦ Ἰδίου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 790-794.

2. Στὴν ἐπιστολὴν του πρὸς τοὺς φίλους προσετοῦς Γιαννιώτες (30 Νοεμβρίου 1723) διαμαρτύρεται ὅτι δικάστηκε ὡς φιλόσοφος καὶ ὄχι ὡς χριστιανός. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173. Ὁ Γ. Κουρνούτσου, δ.π., δέχεται ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη ἦταν πλατωνίζουσα, ὅπως καὶ τοῦ Μαλεβραγγίου. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ προκάλεσε τὴν ὀργὴν τοῦ Πατριαρχείου, ποὺ ἀναγνώριζε μόνο τὸν Ἀριστοτέλην.

Γενικά, γιὰ τὸ συντηρητικὸ καὶ ἐπιφυλακτικὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατεῖ στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι σὲ κάθε νεωτεριστικὴ διδασκαλία, βλ. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 179-180, καὶ Κ. Δημαρᾶ, Νεοελληνικὸς Διαφωτισμός, ἐκδ. Ἐρμῆς, Ἀθήνα 1977.

3. Βλ. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀνθρακίτη τῆς 30 Νοεμβρίου 1723.

4. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173.

5. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 177 σημ. 4. Βλ. καὶ Π. Τσαμίση, δ.π., 75-77 καὶ 222, Γ. Κουρνούτσου, δ.π., γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Χρυσάνθου στὸ πρόβλημα τῶν σχολειῶν τῆς Καστοριάς καὶ τῆς παιδείας, γενικά, τοῦ Γένους.

6. Ἄλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 177, Γ. Κουρνούτσου, δ.π., 445.

Μετά τή συνοδική απόφαση τοῦ Νοεμβρίου 1723, ἡ Ἀνθρακίτης ἐπιστρέφει στό Γιάννινα, ὅπου ἀσκεῖ καί πάλι τὸ ἔργο τοῦ ἱερομονάχου καί τοῦ δασκάλου, μ' ὄλους τοὺς περιορισμοὺς ποὺ τοῦ ἐπιβλήθηκαν. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα (Νοεμβρίου 1723-Ἰουνίου 1725, ὅποτε στέλνεται ἡ ἐπιστολή αὐτή), κακόπιστες φήμες ἀπὸ τὸ περιβάλλον του προλαβαίνουν καί τὸν ξαναδιαβάλλουν στὸν πατριάρχη, διαδίδοντας ὅτι τάχα ἄλλαξε γνώμη καί μετέπεσε στὴν προηγούμενη κακοδοξία του.

Ὅμως, φίλοι του¹, προοδευτικοὶ ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἀναλαμβάνουν νὰ τὸν ὑποστηρίξουν, μὲ ἐπιστολή τους, καί ν' ἀποκαταστήσουν τὴν ἀλήθεια. Παρὰ ταῦτα, ὅπως βλέπουμε στὴ συνέχεια τῆς ἐπιστολῆς, τὸ Πατριαρχεῖο ἐξακολουθεῖ ν' ἀνησυχεῖ καί νὰ ἀπειλεῖ ὅ,τι καί ὅποιον σχετίζεται μὲ τὴν παλιὰ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη.

Στὸ ἴδιο σημεῖο τῆς ἐπιστολῆς (στ. 24-30), παίρνουμε καί μιὰ εἰκόνα τῆς σκληρῆς πάλης τῶν προοδευτικῶν (φίλων τοῦ Ἀνθρακίτη) ἐνάντια στοὺς ἐμπαθεῖς συντηρητικοὺς (διδασκάλους² καί κληρικούς). Ἀντιλαμβανόμεστε πόσο τυφλοί, ἀλλὰ καί ἰσχυροί, ἦταν οἱ διώκτες τοῦ Ἀνθρακίτη. Παράλληλα, πόσο φωτισμένοι καί ἐπίσης δυνατοὶ οἱ φίλοι του προοδευτικοί³.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ

1. Οἱ ἴδιοι, ἀσφαλῶς, ἔστειλαν ἐπιστολή καί πρὸς τὸ Νικομηδείας Παῖσιο, πρὶν ἀπὸ τὴ δίκη τοῦ Αὐγούστου 1723. Ἐκεῖ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν καί νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀδυναμία τοῦ Ἀνθρακίτη νὰ παραστεῖ καί ἀπολογηθεῖ σὲ σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου. (Βλ. Ἄ λ κ. Ἀ γ γ ἔ λ ο υ, ὅ. π., 175). Σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀπευθύνει ὁ Ἀνθρακίτης ἀπὸ τὴν Κωνσταντινουπόλη καί τὴ δίκη του ἐπιστολή, μετὰ τὴ δίκη τοῦ Νοεμβρίου 1723. Στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς κάνει ἐκκλήση στοὺς φίλους προεστοὺς τῶν Ἰωαννίνων νὰ τοῦ συμπαρασταθοῦν μὲ ἐπιστολή τους στὸ Πατριαρχεῖο. Ἄ λ κ. Ἀ γ γ ἔ λ ο υ, ὅ. π., 170-173. Οἱ προεστοί, ὅπως φαίνεται στὴ δημοσιευμένη πράξη (135, στ. 27-32), ἀπάντησαν, ἔστω καί ἀργότερα (1725), ἀλλὰ ἡ ἐπιστολή τους, δυστυχῶς, δὲ σώζεται. Βλ. Ἄ λ κ. Ἀ γ γ ἔ λ ο υ, ὅ. π., 182.

2. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καί ὁ φίλος τοῦ Ἀνθρακίτη, διδάσκαλος τῆς σχολῆς Τρίκκης, Ἀναστάσιος, ὅπως φαίνεται σὲ ἐπιστολή ποὺ στέλνει ὁ α' στὸ β'. Τὴν ἐπιστολή δημοσιεύουν ὁ Π. Ἀ ρ α β α ν τ ι ν ὁ ς, ὅ. π., 88-89, καί ὁ Π. Χ ρ ῆ σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 79.

3. Βλ. καί Δ. Χ α τ ζ ῆ, ὅ. π., 306.

SUMMARY

Eustathios Pelagidis, The Synodic Judgement for the Final reinstatement of Methodios Anthrakitis.

The historical research was detained some years ago, by the trials and condemnations of Methodios Anthrakitis in local and Patriarchical Synods. But the report of his persecutions by the official church, that is known to us until now, went back to the Synodic Judgement of November 1723 that reinstated him «under conditions».

A later Act of the Synod (1st June 1725) is published for the first time by this study. This Act enlightens many points of his life, teaching and hardships in the period between 1723-1725. By this Act, which was entered in the Code of the Metropolis of Kastoria 1665-1769 (National Library of Greece 2753), the Patriarch Jeremias the Third reminds metropolitans basically of the previous judgement (November 1723) and insists on the need of its practice.

But by attaching no importance to later slanders against Anthrakitis, it is sure that it stabilizes his reinstatement in the priesthood and in his instructive deed, although he will be obliged to follow firmly the Patriarchate's order in his lessons and writings.